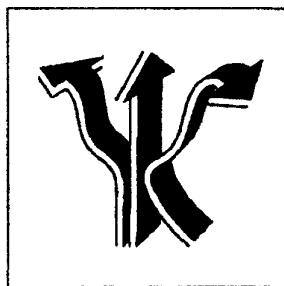

**Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»**

МАУП

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ДИСЦИПЛІНИ
«Економіка туристичного підприємства»**

(для бакалаврів)

Київ-2018

Підготовлено професором Кобржицьким В.В.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри організації туристичної діяльності (Протокол № 8 від 14 березня 2018 року)

Затверджено на засіданні Вченої ради Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук (Протокол № 8 від 29 березня 2018 року)

Кобржицький В.В. Програма вивчення дисципліни “Економіка туристичного підприємства” (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2018. – 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Економіка туристичного підприємства”, вказівки до виконання і теми контрольних робіт, контрольні питання, список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою вивчення курсу є засвоєння студентами навчальної програми дисципліни „Економіка туристичного підприємства” в повному обсязі задля подальшого розширення їх світогляду та формування самостійності економічного мислення як важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні планувати, систематизувати та контролювати перспективну й повсякденну діяльність сучасних туристичних підприємств.

Після засвоєння програмного матеріалу в контексті організації та ведення бізнесу, студенти мають досягти високого рівня підготовки, що відповідає сучасним вимогам суспільно-економічного розвитку України.

Завдання курсу полягає у засвоєнні, закріпленні та систематизації комплексу знань, умінь і навичок, а також їх застосуванні при виконанні творчих індивідуальних робіт і завдань теоретичного та практичного змісту.

Після засвоєння навчальної дисципліни студент повинен знати:

- законодавчу базу сучасного туристичного бізнесу;
- економічне підґрунтя туристичної справи;
- організацію роботи сучасного підприємства та визначення ефективності його роботи;
- принципи та методи управління економічними процесами туристичного підприємства;
- економічні важелі успішного створення та розвитку туристичних підприємств.

Крім того, студент повинен уміти:

- правильно оцінювати економічні процеси, що мають місце у сучасному туристичному бізнесі;
- вільно оперувати внутрішніми ресурсами підприємства;
- вірно визначати сучасні тенденції у галузевому та регіональному розвитку торгівлі туристичними послугами;
- налагоджувати довірні відносини в бізнесі;

- розуміти найновіші досягнення в економіці туристичних підприємств;
- приймати ефективні управлінські рішення;
- уміло використовувати набуті теоретичні знання у своїй практичній професійній діяльності.

Об'єктом вивчення дисципліни є організація, функціонування та управління сучасним туристичним підприємством.

Предметом дисципліни є вивчення економічних аспектів діяльності сучасних підприємств по наданню туристичних послуг юридичним і фізичним особам і управління такими підприємствами.

"Економіка туристичного підприємства" як навчальна дисципліна, тісно пов'язана із предметами, що визначають особливості розвитку вітчизняних підприємств торгівлі послугами, їх структуру, підприємницьку діяльність, а саме: "Вступ до фаху", "Основи економічної теорії", "Основи підприємницької діяльності", "Управління бізнесом", "Основи міжнародного туризму", "ЗЕД підприємства", "Основи бізнес-планування", "Маркетинг", "Управління готельним бізнесом і туристичною діяльністю", "Сервіс і дизайн у готельно-туристичному комплексі", "Ринок туристичних послуг", "Управління конкурентоспроможністю організацій", "Транспортне забезпечення туризму", "Реклама у готельному бізнесі й туризмі", "Організація ресторанного господарства" та ін.

НАВЧАЛЬНО – ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“Економіка туристичного підприємства”

№ з/п	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль I. Туристичне підприємство як суб'єкт економічної діяльності	
1	Місце й роль туристичної індустрії у національній економіці
2	Сучасний туристичний ринок і особливості його функціонування
3	Ресурси підприємств. Основні фонди
4	Оборотні засоби туристичних підприємств
Змістовий модуль II. Управління економічною діяльністю підприємств туристичного бізнесу	
5	Виробнича діяльність туристичного підприємства
6	Маркетингова діяльність туристичних підприємств
7	Трудові ресурси. Продуктивність і мотивація праці
8	Доходи туристичних підприємств
9	Витрати, собівартість продукту та ціноутворення
10	Прибуток. Ефективність і оцінка діяльності підприємств

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“Економіка туристичного підприємства”

Змістовий модуль I. Сутність і специфіка туристичного і готельного бізнесу

Тема 1. Місце й роль туристичної індустрії у національній економіці

Поняття туристичної індустрії. Світова туристична індустрія.
Економічні функції туризму. Вплив національної та регіональної політики на розвиток туризму. Екологія і туризм.

Чинники розвитку сучасного туризму. Глобалізація та основні світові тенденції розвитку туризму.

Розвиток туристичної індустрії в Україні.

Література основна: 1,4, 7-9, додаткова: 4,7,14

Тема 2.Сучасний туристичний ринок і особливості його функціонування

Світовий ринок послуг як об'єкт вивчення.

Статистика міжнародного туризму.

Туристсько-рекреаційні потреби та їх вплив на формування основних туристських потоків. Туристичні пропозиції.

Структура сучасного туристичного ринку. Основні сегменти туристичної індустрії.

Структура та основні характеристики національних туристичних ринків.

Транспортне, ресторанне та екскурсійне обслуговування туристів.

Допоміжні сегменти індустрії туризму.

Література основна: 1,6-9, 13, додаткова: 4,6,7-9,11,14

Тема 3. Ресурси підприємств. Основні фонди

Матеріальні ресурси туристичних підприємств.

Матеріальні ресурси туристичних підприємств. Економія матеріальних ресурсів.

Нематеріальні ресурси сучасних туристичних фірм. Інтелектуальна власність.

Основні фонди: структура, сутність, класифікація.

Оцінка вартості основних фондів.

Показники руху, фізичне та моральне зношення, амортизація, відтворення основних фондів.

Ефективність використання та облік. Бухгалтерія підприємства.

Література основна: 5, 8,9,11,12, додаткова: 1,3,9,12

Тема 4. Оборотні засоби туристичних підприємств

Оборотні засоби туристичних підприємств.

Розрахунок потреби та джерела утворення.

Власні оборотні кошти.

Залучені кошти. Кредитні та інвестиційні відносини.

Фінанси та їх функції. Фінансові активи та зобов'язання підприємств. Первинні та вторинні фінансові інструменти.

Сутність фінансового управління підприємством. Інформаційне забезпечення фінансового управління.

Управління фінансовою діяльністю. Фінансові менеджери.
Фінансове планування. Фінансові потоки туристичної фірми.
Запаси, нормування та використання оборотних засобів.

Література основна: 5, 8, 9, 11, 12, додаткова: 1, 3, 9, 12

Змістовий модуль II. Управління економічною діяльністю підприємств туристичного бізнесу

Тема 5. Виробнича діяльність туристичного підприємства

Виробнича програма підприємства.
Матеріально-технічне забезпечення.
Кадрове забезпечення виробничої програми.

Література основна: 1, 3-5, 7, 10-11, додаткова: 1-3, 7, 11, 14

Тема 6. Маркетингова діяльність туристичних підприємств

Маркетингові дослідження в туристичному бізнесі.
Збір, накопичення та опрацювання первинної та вторинної маркетингової інформації. Внутрішні та зовнішні джерела інформації.
Маркетингова служба туристичного підприємства.
Реклама туристичного продукту як цілеспрямована діяльність по розповсюдженню інформації щодо послуг, котрі пропонуються туристичними фірмами та готелями.
Маркетингова стратегія просування продукту. Реалізація продукту та її основні канали. Оцінка результатів рекламної діяльності.

Література основна: 2, 9, 11, 12, додаткова: 6, 7, 9, 13

Тема 7. Трудові ресурси. Продуктивність і мотивація праці

Персонал туристичної фірми. Кваліфікаційні вимоги.
Персонал підприємства гостинності. Кваліфікаційні вимоги до працівників вищої, середньої та нижчої ланки готельних закладів.
Мотивація персоналу туристичних підприємств.
Кадрова робота в туристичних фірмах.

Література основна: 7, 9, 12, 14, додаткова: 4, 8, 12

Тема 8. Доходи туристичних підприємств

Дохід підприємства від операційної діяльності (дохід від основної діяльності та інші операційні доходи).

Дохід від реалізації.

Доходи сучасного підприємства від фінансово-інвестиційної діяльності (доходи від участі в капіталі та інші фінансові доходи).

Формування і оптимізація доходу.

Література основна: 1,5,8,9,13 додаткова: 2,3,5,10,13,14

Тема 9. Витрати, собівартість продукту та ціноутворення

Витрати підприємства, пов'язані з операційною, фінансовою, інвестиційною діяльністю. Прямі та непрямі витрати.

Собівартість туристичного продукту. Калькуляція витрат.

Ціна продукту. Структура ціни.

Етапи ціноутворення. Методи ціноутворення.

Державне регулювання ціноутворення через податки та збори.

Література основна: 1,5,8,9,13 додаткова: 2,3,5,10,13,14

Тема 10. Прибуток. Ефективність і оцінка діяльності підприємства

Валовий прибуток/збитки. Фінансовий результат діяльності підприємства.

Рентабельність туристичного підприємства.

Баланс підприємства. Звіт про фінансові результати.

Економічна ефективність туристичного бізнесу.

Організація розрахунків з клієнтами. Технологія просування і стимулювання продажів. Інформаційні технології в туризмі.

Література основна: 3, 7,9,11,додаткова: 5,10,14

ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Важливою складовою частиною навчального процесу, активною формою самостійної роботи студентів є виконання контрольної роботи.

Метою контрольної роботи є закріплення та поглиблення теоретичних знань, які студенти отримали під час вивчення конкретної дисципліни.

Виконуючи контрольну роботу, студенти повинні користуватися літературою, рекомендованою викладачем (наводиться далі у окремому списку).

Варіант контрольної роботи вибирається студентом відповідно до останньої цифри своєї залікової книжки. Так, якщо остання цифра номера залікової книжки «0», студент розв'язує 10 варіант контрольної роботи.

У контрольній роботі слід розкрити зміст теми, показати знання літературних джерел та навички розв'язання практичного завдання.

Контрольна робота складається з теоретичної та практичної частин.

На титульній сторінці контрольної роботи необхідно записати номер залікової книжки, поставити дату виконання та особистий підпис.

На наступній сторінці мають бути викладені завдання контрольної роботи у вигляді плану, у кінці роботи — висновок, та список використаної літератури (до загального обсягу роботи не враховується, кількість посилань – не менше восьми).

Контрольна робота виконується у формі реферату загальним обсягом 15-20 аркушів друкованого тексту (формат А4, шрифт TimesNewRoman або Arial, розмір шрифту 12-14, через 1,5 інтервали) і подається на рецензування не пізніше як за місяць до початку сесії. У разі незадовільного виконання роботи, вона повертається студенту на доопрацювання, після чого передається для повторної перевірки.

Після перевірки контрольної роботи і одержання позитивної оцінки студент допускається до екзамену чи заліку.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З ЕКОНОМІКИ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Варіант 1

1. Ціноутворення в сучасному туризмі.
2. Комерційні організації в туризмі.
3. Структура доходів готельного комплексу.

Варіант 2

1. Комерційна діяльність підприємств готельного бізнесу.
2. Структура витрат туристичної фірми.
3. Виробнича програма туристичної фірми.

Варіант 3

1. Ціноутворення в готельному бізнесі.
2. Структура доходів туристичної фірми.
3. Фінансове управління та фінансовий аналіз діяльності готельного комплексу.

Варіант 4

1. Виробнича діяльність туристичного підприємства.
2. Оподаткування діяльності підприємств туристичної галузі.

3. Невиробничі витрати сучасних готельних комплексів.

Варіант 5

1. Ресурсна база туристичних підприємств.
2. Готельні ланцюги як сучасна форма організації готельного бізнесу.
3. Інновації в організації виробництва туристичних і готельних послуг.

Варіант 6

1. Виробнича програма готельного комплексу.
2. Трудові ресурси готелю й туристичної фірми.
3. Фінансові результати діяльності турфірми.

Варіант 7

1. Інвестиційна діяльність у готельному бізнесі.
2. Основні фонди туристичного та готельного підприємств.
3. Оподаткування діяльності готельного підприємства.

Варіант 8

1. Ресурсна база підприємств готельного господарства.
2. Лізинг у готельному господарстві.
3. Оборотні засоби підприємств туристичного та готельного бізнесу.

Варіант 9

1. Кредитна діяльність готельного підприємства.
2. Структура витрат готельного підприємства.
3. Звичайна та специфічна звітність на підприємствах готельного й туристичного бізнесу.

Варіант 10

1. Фінансовий менеджмент готельного підприємства.
2. Звичайна операційна діяльність туристичного підприємства.
3. Структура адміністративних витрат у турфірми та готелю.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Основні та супутні туристичні послуги.
2. Визначити поняття «засіб розміщення».
3. Туристична пропозиція.
4. Туристський попит.
5. Сутність поняття «туристичні послуги».
6. Сутність поняття «туристичний продукт».
7. Основні форми туризму.

8. Місце міжнародного туризму в сучасній світовій економіці.
9. Визначення поняття «турагент».
10. Визначення поняття «туроператор».
11. Основні проблеми, що стоять перед підприємствами готельного бізнесу й туризму у зв'язку з подальшим поглибленням глобалізації.
12. Специфіка міжнародної конкуренції в сучасних умовах розвитку ринку готельних послуг.
13. Залежність рівня конкуренції в туристичній галузі від рівня економічного розвитку країни.
14. Спільні та відмінні риси інтернаціоналізації та глобалізації світового ринку туристичних послуг.
15. Вплив розвитку сучасних засобів зв'язку на еволюцію міжнародного туризму.
16. Вплив, який здійснюють регіональні та глобальні об'єднувачі процеси на розвиток міжнародного туризму.
17. Вплив стану розвитку ринку туристичних послуг на характер конкуренції в галузі.
18. Організація та планування сучасної готельної справи.
19. Соціальний та культурний вплив зовнішнього оточення на розвиток туристичної сфери на світових ринках.
20. Чинники впливу на вибір місця та умов проживання й харчування.
21. Рушійні сили міжнародного туризму, їх вплив на організацію туристичного бізнесу.
22. Маркетингові дослідження в туризмі.
23. Маркетингова діяльність підприємства розміщення.
24. Рекламна діяльність туристичного підприємства.
25. Просування сучасного турпродукту.
26. Реклама турпродукту.
27. Рекламні засоби для туристичного продукту.
28. Паблікрілейшнз у туристичному бізнесі.
29. Основні та супутні туристичні послуги.
30. Пояснити залежність ціни перебування туристів у засобах розміщення від їх форм і видів.
31. Валютні ризики у фінансовій діяльності турфірми.
32. Ціноутворення у транспортному бізнесі.
33. Ціноутворення в туризмі.
34. Ціноутворення в готельному бізнесі.
35. Сучасна практика сертифікації готельних послуг в економічно розвинених країнах.
36. Фінансовий менеджмент туристичної фірми.
37. Ресурси Інтернет у сфері туристичного бізнесу.
38. Міжнародні стандарти якості готельних і туристичних послуг.
39. Міжнародні сертифікати якості ресторанних послуг.
40. Міжнародні стандарти якості транспортних послуг

41. Сутність і методи реалізації продуктів туристичного бізнесу.
42. Розрахунки клієнтів з турфірмами.
43. Сучасні інформаційні технології туристичних фірм.
44. Інновації в управлінні туристичними підприємствами.
45. Міжнародні туристичні виставки.
46. Регіональні туристичні виставки.
47. Аналіз фінансового стану підприємства.
48. Сучасні джерела туристичної інформації.
49. Конкурентоспроможність туристичної галузі країни.
50. Основні засоби розповсюдження реклами в туризмі.
51. Специфіка виконання міжнародного контракту щодо надання туристичних послуг.
52. Специфічні риси співпраці туристичного та рекламного бізнесу.
53. Приватний сектор житла у наданні послуг гостинності.
54. Міжнародні компанії та ТНК у туристичному та готельному бізнесі.
55. Інформаційні джерела підтримки праці менеджера туристичної фірми.
56. Сучасні джерела прискорення виконання замовлень і бронювань готельних і транспортних послуг.
57. Використання програм АМАДЕУС, ГАЛІЛЕО та ін. у праці сучасного туристичного менеджера.
58. Концептуальні підходи щодо професійної підготовки у провідних державах-акцепторах світового туризму.
59. Міжнародні інформаційні джерела підтримки праці менеджера туристичної фірми чи готелю.
60. Фінансовий менеджмент підприємства туристичного бізнесу.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. *Агафонова Л.Г., Агафонова О.С.* Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: Навч. посіб. – К.: Знання України, 2002. — 352 с.
2. *Баздникін А.С.* Цены и ценообразование: Учеб.пособие. — М.: Юрайт-Издат, 2005.
3. *Балабанов Н.Т., Балабанов А.Н.* Экономика туризма. - М.: Финансы и статистика, 2001. - 173с.
4. *Биржаков М.Б.* Экономическая безопасность туристской отрасли. — СПб.: Герда, 2007.
5. *Боголюбов В.С., Орловская В.П.* Экономика туризма. — М.: Академия, 2005.
6. *Волков Ю.Ф.* Экономика гостиничного бизнеса.-М.:Феникс, 2003. - 384с.

7. *Городня Т.А., Щербак А.Ф.* Економіка туризму: теорія і практика: Навч. посіб. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
8. *Дядечко Л.П.* Економіка туристичного бізнесу. Навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2007. - 224 с.
9. *Мальська М.П., Рутинський М.Й., Білоус С.В. та ін.* Економіка туризму: теорія та практика. Підручник. — К.: ЦУЛ, 2014. — 544 с.
10. *Мальська М.П.* Організація та планування діяльності туристичних підприємств. Навч. посіб. - К.: ЦУЛ, 2012. - 248 с.
11. *Овчаров А.О.* Экономика туристских предприятий: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2013. – 176 с.
12. *Пуцунтейло П.Р.* Економіка і організація туристично-готельного підприємства. Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2007. – 300 с.
13. *Ткаченко Т.І., Гаврилюк С.П.* Економіка готельного господарства і туризму: Навч. Посібник. – К.: КНТЕУ, 2010. – 179 с.
14. *Управління сучасним готельним комплексом: Навч. посібник. / За ред. С.І. Дорогунцова— К.: Ліра-К, 2005 — 520 с.*

Додаткова література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. ВВР, 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4496-VI. ВВР, 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552)
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. ВВР, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435- IV. ВВР, 2003, №№ 40-44, ст.356.
5. *Буряк Л.Д.* Финансовый менеджмент в малом бизнесе. — К.: Вид-во КНЕУ, 2002. - 84 с.
6. *Волков Ю.Ф.* Введение в гостиничный и туристический бизнес. Ростов н/Д: "Феникс", 2003–348с.
7. *Дахно І.І., Кобржицький В.В., Куценко В.М. та ін.* Зовнішньоекономічна діяльність: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 360 с.
8. *Кобржицький В.В.* Туристический менеджмент в Украине: вчера, сегодня, завтра. // Персонал. – 1999. - №1. – С. 52-56.
9. *Котлер Ф., Боуэн Дж., Мейкенз Дж.* Маркетинг. Гостеприимство. Туризм. – М.: ЮНИТИ, 2003. – 1063 с.
10. *Соболева Е.А., Соболев И. И.* Финансово-экономический анализ деятельности турфирмы: Учебно-методическое пособие. — М.: Финансы и статистика, 2006.
11. *Темный Ю. В., Темная Л. Р.* Экономика туризма: Учебник. — М.:ИНФРА-М, Финансы и статистика, 2010.

12. *Травин В.В., Дятлов В.А.* Менеджмент персонала гостиничного комплексу. – М.: Финпресс, 2000. – 203 с.
13. *Чернявський А.Д., Кобржицький В.В.* Корпоративне управління: Навч. пос. – К.: МАУП, 2006. – 208 с.
14. *Яковлев Г.А.* Экономика и статистика туризма: Учеб.пособие. 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Изд-во РДЛ, 2007.

Зміст

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни "Економіка туристичного підприємства"	5
Програмний матеріал до вивчення дисципліни "Економіка туристичного підприємства"	6
Вказівки щодо виконання контрольної роботи	8
Варіанти контрольних робіт	9
Контрольні питання	10
Список рекомендованої літератури	12